

Yaban hayatı geliştirme sahalarına ilişkin olumsuz yerel algıların belirleyicileri

Mehmet Korkmaz^{a,*}, Mevlüt Zenbilci^b, Ahmet Koca^c, Yasin Ünal^d

Özet: Günümüzde insan kaynaklı faaliyetler ile iklim değişikliği başta olmak üzere ortaya çıkan çevresel sorunlar nedeniyle doğal kaynak değerlerinin korunması ve sürdürülebilir yönetimi çok daha önemli hale gelmiştir. Bu amaçla bazı alanlara farklı koruma statüleri verilmektedir. Koruma statüleri, yerel halk için birtakım kısıtlamaları da beraberinde getirmektedir. Bu kısıtlamalar özellikle ekonomik içerikli kayıplar oluşturması nedeniyle yerel halkta koruma kararına yönelik olumsuz algılar oluşturabilmektedir. Olumsuz yerel algılar, alanın koruma hedeflerine ulaşmada önemli bir engel oluşturabilmektedir. Bu çalışmada Bozdağ Yaban Hayatı Geliştirme Sahası örneğinde yaban hayatı geliştirme sahalarına ilişkin yerel algıların belirleyicileri ortaya konulmuştur. Veriler anket tekniği ile toplanmıştır. Veri değerlendirme yöntemi olarak lojistik regresyon analizi kullanılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre aileden göç, hayvan yetiştiriciliği, meraların yeterliliği ve yaban hayatı geliştirme sahası ilanı dolayısıyla yaşanacak gelir kaybı kaygısının olumsuz algıların oluşmasında etkili olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Kırsal yerleşimler, Korunan alanlar, İnsan-yaban hayatı çatışması, Yaban hayatı geliştirme sahası

Determinants of negative local perceptions regarding wildlife reserve

Abstract: Nowadays, the protection and sustainable management of natural resource values has become much more important due to environmental problems, especially human-induced activities and climate change. To this end, some areas are given different protection statuses. Their protected status brings with it some restrictions for local people. These restrictions can lead local people to have negative perceptions of the conservation decision, especially because they cause economic losses. Negative local perceptions can be a significant obstacle to achieving the conservation goals of the area. In this study, the determinants of local perceptions of wildlife reserves were identified using the example of Bozdağ Wildlife Reserve. Data were collected using a survey technique. Logistic regression analysis was used as the data analysis method. According to the results of the study, it was found that family migration, livestock farming, pasture adequacy and fear of income loss due to the declaration of a Wildlife Development Area were effective in the formation of these perceptions.

Keywords: Rural settlements, Protected areas, Human-wildlife conflict, Wildlife reserve

1. Giriş

Yaban hayatı yönetiminin temeli, avlanan ve avlanmayan tüm türler göz önüne alınarak doğal yaşamın (ekosistem ve genetik çeşitlilik) korunması ve geliştirilmesine dayanır (Oğurlu, 2008). Yaban hayatı yönetimi amaçlarının gerçekleştirilmesi için bu alanların yaban hayatı geliştirme sahası olarak koruma altına alınması önem taşımaktadır. Yaban hayatı geliştirme sahası, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu'na göre; “av ve yaban hayvanlarının ve yaban hayatının korunduğu, geliştirildiği, av hayvanlarının yerleştirildiği, yaşama ortamını iyileştirici tedbirlerin alındığı ve gerektiğinde özel avlanma planı çerçevesinde avlanmanın yapılabildiği sahalarda” olarak tanımlanmaktadır (YHGSY, 2004). Bu sahalardaki koruma statüsü, Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN) kategorisinde IV. kategori olan “Habitat/Tür Koruma Alanı”na karşılık gelmektedir (ÇOB, 2009).

Ülkemizde bulunan 85 adet yaban hayatı geliştirme sahasının toplam alanı 1.165.349 ha'dır. Bu sahalarda su kuşları, yaban keçisi, geyik, kara akbaba, yaban koyunu, dağ horozu, karaca, çengel boynuzlu dağ keçisi, sülün, çizgili sırtlan, toy, ceylan, karakulak, kurt, su samuru, bozayı, kelaynak, çöl varanı ve Fırat kaplumbağası hedef türlerdir. Anadolu yaban koyunu (*Ovis gmelini anatolica*)'nun geliştirilmesi amacı bulunan iki yaban hayatı geliştirme sahasından ilki, Ankara'da Nallıhan Yaban Hayatı Geliştirme Sahası (Alanı: 14.784 ha) adıyla, ikincisi ise Bozdağ Yaban Hayatı Geliştirme Sahası olarak Konya'da (Alanı: 59.297 ha) ilan edilmiştir (DKMP, 2024).

Yaban hayatı geliştirme sahalarının geniş alanları kapsamaları ve sınırları içerisinde yerleşim yeri, mera, tarım arazisi vb. insan faaliyetlerinin bulunması nedeniyle insan-

✉ ^a Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Orman Fakültesi, Orman Mühendisliği Bölümü, Isparta

^b Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Isparta

^c Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Sütçüler Prof. Dr. Hasan Gürbüz Meslek Yüksekokulu, Sütçüler, Isparta

^d Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Orman Fakültesi, Yaban Hayatı Ekolojisi ve Yönetimi Bölümü, Isparta

@ ^{*} **Corresponding author** (İletişim yazarı): mehmetkorkmaz@isparta.edu.tr

✓ **Received** (Geliş tarihi): 30.04.2024, **Accepted** (Kabul tarihi): 08.08.2024

Citation (Atıf): Korkmaz, M., Zenbilci, M., Koca, A., Ünal, Y., 2024. Yaban hayatı geliştirme sahalarına ilişkin olumsuz yerel algıların belirleyicileri. Turkish Journal of Forestry, 25(3): 283-289.

DOI: [10.18182/tjf.1475934](https://doi.org/10.18182/tjf.1475934)

2.2. Yöntem

Verilerin değerlendirilmesinde ilk olarak aritmetik ortalama, standart sapma ve frekanslar kullanılmıştır. İkinci aşamada ise yaban hayatı geliştirme sahası ilan sürecini gerekli bulma/bulmama algısını etkileyen etmenleri belirlemek için öncelikle Ki-kare testi, ardından geriye doğru adımsal çıkarma (backward stepwise) lojistik regresyon analizi uygulanmıştır.

Lojistik regresyon analizinin temel amacı, “bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi, en az değişken ile en iyi uyuma sahip olacak biçimde tanımlayabilen, kabul edilebilir bir model kurmak” olup (Atasoy, 2001) odak noktası, “bireylerin hangi grubun üyesi olduğunu tahmin etmek için bir regresyon denklemi oluşturmaktır” (Çokluk, 2010). Bu analiz, bağımlı değişkenin iki ya da daha fazla kategorik veri tipinde olduğu durumlarda tercih edilmektedir. Bu çalışmada da bağımlı değişken (yaban hayatı geliştirme sahası ilanının gerekliliği) iki seçeneqli kategorik veriden oluştuğu (evet/hayır) için bağımlı değişken ile bağımsız değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkisini incelerken iki durumlu (binary) lojistik regresyon analizi kullanılmıştır. Elde edilen modelin uyum iyiliği, Hosmer-Lemeshow testi ile belirlenmiştir. Analizlerde SPSS 22.0 programı kullanılmıştır.

3. Bulgular

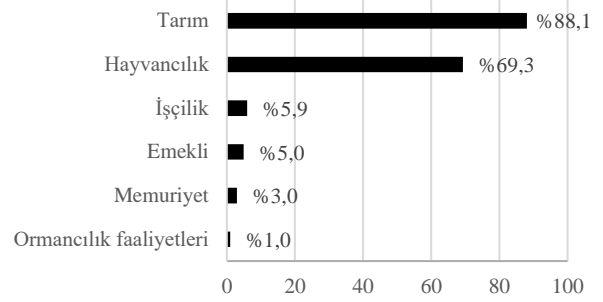
3.1. Anket katılımcılarının sosyo-demografik özellikleri

Anket çalışmalarına katılan hane temsilcilerinin tamamı erkek olup yaklaşık yarısı (%52,5), 46 yaşından küçüktür. 25 ve daha küçük yaşlarda olan bireylerin oranı %5 ile çok düşük düzeydedir. Benzer durum 65 yaş üzeri katılımcılar için de geçerlidir. Eğitim düzeyi bakımından ilkökul mezunları %71,3 ile çoğunluktadır. Bunun yanında katılımcıların tamamı okur yazar olup herhangi bir eğitim kurumundan mezundur (Çizelge 1).

Hanelerdeki geçim kaynakları incelendiğinde (Şekil 2), tarım ve hayvancılık temel uğraşı düzenleri olarak öne çıkmaktadır. Hane gelirlerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler Çizelge 2’de gösterilmiştir. Hane gelirleri ortalaması yaklaşık 3.124,75 TL/ay olarak belirlenmiştir. Hane büyüklüğü incelendiğinde hanelerdeki ortalama birey sayısı beş kişidir. Hane başına düşen ortalama çocuk sayısı 2-3 arasında değişmektedir (Çizelge 2). Bu verilere göre bölgedeki yerleşimlerde hane halkı büyüklüğüne göre çekirdek aile tipinin yaygın olduğu çıkarımı yapılabilir.

Çizelge 1. Anket çalışmalarına katılan bireylerin yaş ve eğitim gruplarına dağılımı

Yaş Grupları	Sayı	%
≤25	5	5,0
26-45	48	47,5
46-65	40	39,6
>65	8	7,9
Eğitim	Sayı	%
İlkokul	72	71,3
Ortaokul	20	19,8
Lise	5	5,0
Üniversite	4	4,0

Şekil 2. Hanelerin geçim kaynakları (Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.)

Çizelge 2. Hanelerin gelir, hane halkı büyüklüğü ve çocuk sayısına ilişkin tanımlayıcı istatistikler

	En düşük	En yüksek	Ortalama	Stand. Sapma
Gelir (TL/ay)	1.000	20.000	3.124,75	2.074,15
Hane halkı büyüklüğü	2	11	5,09	1,73
Çocuk sayısı	0	7	2,81	1,38

3.2. Sosyo-ekonomik özellikler ile algı ve görüşler

Bu bölümde çalışma alanı içerisinde yer alan yerleşim birimlerinde yaşamını sürdüren ve ankete katılan bireylerin bazı sosyo-ekonomik özellikleri ve yaban hayatı geliştirme sahası ile ilgili algı ve görüşlerine yer verilmiştir (Çizelge 3).

Ülkemizde kırsal alanlardan kentlere göç, geçmişten itibaren sürmektedir. Çalışma alanı kapsamında yer alan yerleşim birimlerinde bu göç olgusu yaşanmaktadır. Ancak anket çalışmalarına katılan bireylerin mensubu olduğu ailelerden geçmişten günümüze göç etme oranı %25,7 olup görece düşük düzeydedir (Çizelge 3).

Yerleşim birimlerinde ana geçim kaynakları arasında tarım ve hayvancılık ön plana çıkmaktadır. Hayvancılık salma hayvancılık şeklinde yapılmakta olup bu uğraşı düzenini benimseyenler, yılın belli dönemlerinde hayvanlarını otlatma amacıyla meralara çıkartmaktadır. Çizelge 3’e göre ankete katılan bireylerin arasında hayvancılık yapanlar, mevcut meraların alan ve verim açısından yeterli olmadığını düşünmektedir. Hayvancılık kapsamında küçükbaş hayvancılık yaygın olup en fazla yetiştiriciliği yapılan tür koyundur. Yörede koyun sürüleri büyük oranda Anadolu yaban koyununun otladığı alanlarda otlatılmaktadır. Bu açıdan yaban koyununun besin kaynaklarının yönetiminde bu durum göz önünde bulundurulmalıdır.

Çizelge 3’te dikkati çeken önemli bir nokta, anket katılımcılarının ormancılık faaliyetlerinden duyduğu memnuniyet düzeyinin düşüklüğüdür (%87,1). Bunun en önemli nedenleri, çevrede verimli orman alanının azlığı, ormancılık faaliyetlerinden elde edilen gelir düzeyinin ve istihdam oranının düşüklüğü olarak ifade edilmektedir. Anket çalışmaları kapsamında yöre insanının yaban hayatı geliştirme sahası konusundaki görüşleri ve algıları da sorgulanmıştır. Yöre insanların yaban hayatı geliştirme sahası ilan süreçlerinden büyük oranda (%76,2) bilgisi olmamıştır. Buna ek olarak yaban hayatı geliştirme sahası ile ilgili yasal düzenlemeler hakkında bilgisi olanların oranı (%2) çok düşük düzeydedir. Bu sahanın ilanı dolayısıyla gelir kaybı yaşayacağını belirtenlerin oranı %75,2 ile yüksektir. Ters olarak sahanın ilanı ile ek gelir sağlanabileceğini düşünenlerin oranı %1 düzeyindedir. Sonuç olarak alanın

yaban hayatı geliştirme sahası olarak ilan edilmesinin gerekli olmadığını düşünenlerin oranı (%75,2) karşı görüşe sahip olanlara (%24,8) nazaran daha fazladır (Çizelge 3).

3.3. Olumsuz alguların belirleyicileri

Önceki bölümde de belirtildiği üzere çalışmaya katılan bireylerin yaklaşık %25'i (25 kişi) alanın yaban hayatı geliştirme sahası olarak ilan edilmesinin gerekli ve yerinde bir karar olduğunu belirtirken, bu kararı gereksiz olarak değerlendiren ve karşı çıkanların oranı %75 (76 kişi) düzeyindedir. Sahanın ilanına ilişkin gerekli/gerekli değil algısı üzerinde etkisi olan etmenleri belirlemek için ilk olarak, bu algıları etkilemesi muhtemel bağımsız değişkenler belirlenmiştir. Bu belirlemeler için Ki-kare (X^2) testi yapılmış olup istatistik açıdan anlamlı ilişkilerin olduğu ($p<0,05$) değişkenlere ilişkin sonuçlar Çizelge 4'te gösterilmiştir.

Çizelge 4'e göre geçmişte göç veren ailelere mensup bireylerin, diğer bireylere göre yaban hayatı geliştirme sahası kararını gerekli bulmama yüzdesi görece olarak daha yüksektir. Bu yükseklik istatistiksel olarak da anlamlıdır ($p<0,05$). Kırsal uğraşı düzenleri arasında hayvancılık yapan bireyler de yapmayan bireylere göre bu kararın gereksiz olduğunu savunmaktadır. Meraların yeterliliği konusunda da benzer bulgulara ulaşılmıştır. Yaban hayatı geliştirme sahası kararından dolayı oluşan gelir kaybı kaygısı, kararın gerekli bulunma algısını ters yönde etkilemektedir. Bu sonuçlara göre esasen yaban hayatı geliştirme sahası kararını gerekli

veya gereksiz olarak değerlendirilmesinin altında ekonomik içerikli kaygılar yatmaktadır.

Çizelge 4'te belirlenen değişkenler, lojistik regresyon analizinde kullanılan bağımsız değişkenlerdir. Değişkenler arasında çoklu bağlantı (multicollinearity) olup olmadığı varyans şişirme faktörü (VIF) ve tolerans değerleri hesaplanarak belirlenmiştir. Tüm değişkenler için tolerans değerleri 0,787 ile 0,977 ve VIF değerleri 1,023 ile 1,271 arasında değişmektedir. Belirlenen tolerans değerleri 0,1'den büyük ve VIF değerleri 10'dan küçük olduğu için çoklu bağlantı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Çokluk, 2010; Tabakan ve Avcı, 2021).

Çizelge 5'te gösterilen Hosmer ve Lemeshow testi sonuçlarına göre elde edilen modelin veri uyumunun sağlandığı görülmektedir ($p=0,617>0,05$). Çünkü Hosmer ve Lemeshow testi, lojistik regresyon modelinin tamamının uyumu konusunda bilgi veren bir test olup, test sonucunun istatistiksel olarak anlamlı olmaması ($p>0,05$), modelin veri uyumu için yeterlidir (Mutluer ve Büyükkıdık, 2017).

Lojistik regresyon modeline göre elde edilen sınıflandırma sonuçları Çizelge 6'da gösterilmiştir. Buna göre yaban hayatı geliştirme sahası kararının gereksiz olduğunu belirtenlerin doğru sınıflandırma yüzdesi %86,8 iken, yaban hayatı geliştirme sahası kararını yerinde ve gerekli bulanların doğru sınıflandırılma yüzdesi ise %44,0'dır. Verilerin tamamı bakımından doğru sınıflandırma yüzdesi ise %76,2 olarak hesaplanmıştır.

Çizelge 3. Sosyo-ekonomik özellikler ile algı ve görüşler

Önemler	Evet		Hayır	
	Sayı	%	Sayı	%
Aileden göç etme durumu	26	25,7	75	74,3
Hayvancılık yapma durumu	70	69,3	31	30,7
Meraların yeterliliği	31	30,7	70	69,3
Ormanlık faaliyetlerinden memnuniyet	13	12,9	88	87,1
YHGS* ilan süreçlerinde bilgilendirilme durumu	24	23,8	77	76,2
YHGS ilan edilmesinin gerekli olduğu düşüncesi	25	24,8	76	75,2
YHGS kararından dolayı gelir kaybı kaygısı	76	75,2	25	24,8
YHGS kararından dolayı ek gelir beklentisi	1	1,0	100	99,0
YHGS ile ilgili yasal düzenlemeler hakkında bilgi	2	2,0	99	98,0

*YHGS: Yaban hayatı geliştirme sahası

Çizelge 4 Ki-kare (X^2) testi sonuçları ve modelde kullanılacak bağımsız değişkenler

Bağımsız Değişkenler	n	YHGS Kararı Gerekli mi?		X^2	p*
		Hayır	Evet		
Aileden göç etme durumu					
Hayır	75	52	23	5,471	0,014
Evet	26	24	2		
Hayvancılık yapma durumu					
Hayır	31	17	14	10,003	0,002
Evet	70	59	11		
Meraların yeterliliği					
Hayır	70	58	12	7,090	0,009
Evet	31	18	13		
YHGS dolayısıyla yaşanacak gelir kaybı kaygısı					
Hayır	25	15	10	4,147	0,041
Evet	76	61	15		

* $p<0,05$

Çizelge 5. Hosmer ve Lemeshow testi sonuçları

Adım	Ki-kare	sd	p
1	4,443	6	0,617

Çizelge 6. Lojistik regresyon modeli sonucu elde edilen sınıflandırma tablosu

Gözlenen durum	Kestirilen durum		Doğru sınıflandırma yüzdesi
	Hayır	Evet	
Hayır	66	10	86,8
Evet	14	11	44,0
Doğru sınıflandırma yüzdesi			76,2

Çizelge 7’de model değişkenlerinin katsayı tahminleri verilmiş olup yaban hayatı geliştirme sahası kararının gerekliliği algısında; aileden göç etme/etmeme, hayvancılık yapma/yapmama, meraları yeterli bulma/bulmama ve yaban hayatı geliştirme sahası dolayısıyla muhtemel gelir kaybı kaygısı duyma/duymama değişkenlerinin etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Çizelge 7’de yer alan $\text{Exp}(\beta)$ (Exponentiated logistic coefficients) değerleri üstel lojistik regresyon katsayıları olup Odds oranı olarak da ifade edilmektedir. Aileden göç, hayvancılık yapma durumu ve yaşanacak gelir kaybı kaygısının $\text{Exp}(\beta)$ değerleri 1’den küçüktür. Bu değerler yaban hayatı geliştirme sahası kararının gerekli olduğu algısının görülme veya oluşma olasılığını azaltmaktadır. Örneğin aileden göç etme durumu, bu algıyı 0,180 kat artırmaktadır. Daha açık bir ifadeyle göç etme olgusu ile alanın yaban hayatı geliştirme sahası ilanının gerekliliği arasındaki ilişkinin yönü negatiftir. Benzer şekilde hayvancılık yapma durumu, alanın yaban hayatı geliştirme sahası olmasındaki gereklilik algısını 0,355 kat artırmaktadır. Aynı durum $\text{Exp}(\beta)$ değeri 0,167 olarak belirlenen yaşanacak gelir kaybı kaygısı değişkeninde de görülmektedir. Meraların yeterliliği konusunda ise durum tam tersidir. Yani meraların yeterli olduğu algısı, yaban hayatı geliştirme sahası ilanının gerekli bulunma algısını 3,941 kat artırmaktadır.

4. Tartışma ve sonuç

Yerel algılar, koruma plan ve projelerinin performansının değerlendirilmesinde önemli bir araçtır. Bu algıların belirlenmesi ile biyolojik çeşitliliğin etkili bir şekilde korunması ve koruma statüsü verilen alanların yakınında yaşayan yerel halkın gönencinin artırılması için daha iyi politikalar geliştirilebilir. Ayrıca koruma girişimlerinin farklı yönlerindeki algıların araştırılması, girişimlerin başarılı ve başarısız olan yönlerinin belirlenmesine de yardımcı olabilir.

Bu çalışmada Bozdağ Yaban Hayatı Geliştirme Sahası’nın içinde ve bitişindeki yerleşim birimlerinde ikamet edenlerin, bu sahanın koruma altına alınmasına ilişkin algıları ve bu algıların belirleyicileri araştırılmıştır.

Bir alana koruma statüsü verilmesi, alandan faydalanıcıları yakından ilgilendiren birtakım kısıtlamaları da beraberinde getirmektedir. Bu kısıtlamaların sosyal ve

ekonomik sonuçları bulunmaktadır. Hane halkı gelirlerindeki azalma bu sonuçlara örnek olarak verilebilir. Çalışma sonuçlarına göre de yaban hayatı geliştirme sahası kararından dolayı gelir kaybı kaygısı oluşacağını belirtenlerin oranı yüksek bulunmuştur. Bu kaygıya yaban hayatı geliştirme sahasının herhangi bir ek gelir oluşturmayacağı beklentisi de eşlik etmektedir. Gelir kaybı kaygısı yaşayanların büyük bir bölümü, hane gelirleri arasında hayvancılıktan gelir elde edenlerden oluşmaktadır. Bölgede hayvancılık yaygın bir kırsal uğraşı düzeni olup hane gelirleri arasında önemli bir yeri bulunmaktadır. Özellikle salma hayvancılık uygulamalarının yaygın olduğu bölgede, meralar hem alan hem de nitelik olarak yetersiz görülmektedir. Alkan (2009) ve Akyol vd. (2018) tarafından yapılan çalışmalarda da benzer bulgulara ulaşılmıştır.

Çalışma sonuçlarına göre, yaban hayatı geliştirme sahası ilanı ile ortaya çıkan kısıtlamalar ve özellikle yerel halk düzeyinde oluşması muhtemel ekonomik temeli kayıplar, yöre halkında yaban hayatı geliştirme sahası kararına yönelik olumsuz algıların oluşmasına neden olmaktadır. Benzer şekilde Alkan vd. (2009) tarafından Kovada Gölü Milli Parkı sınırları içerisinde yaşayan halkın algılarını belirlemeye yönelik olarak yapılan araştırmada da olumsuz algıların nedeni, gelir kayıpları ile ilişkilidir. Karanth ve Nepal (2012)’de de Hindistan ve Nepal’de korunan alan sınırları içerisinde yaşayan yerel halkın özellikle yaban hayvanlarının tarımsal ürün ve evcil hayvanlara zarar vermesi, dolayısıyla karşı karşıya buldukları gelir kayıplarının, koruma statüsü algıları üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmaya katılan bireylerin büyük bir bölümü olumsuz algılar nedeniyle yaban hayatı geliştirme sahası ilanını gereksiz bulmaktadır. Alkan vd. (2010)’da da Kızıldağ Milli Parkı’nda “milli park ilanı” kararı, yerel halk tarafından benzer şekilde gereksiz olarak değerlendirilmiştir. Bu noktada bir diğer dikkati çeken konu, yaban hayatı geliştirme sahası ilanı öncesinde ve ilan süreçlerinde yerel halkın ilan gerekçeleri, kısıtlamalar, yasal durum, yönetim planı süreci vb. konularda yeterli düzeyde bilgilendirilmemiş olmasıdır. Bilgilendirmelerin yapılmaması da yerel olumsuz algıların oluşmasında etkili olabilmektedir.

Yerel olumsuz algıların oluşmasının belirleyicilerine yönelik olarak yapılan lojistik regresyon analizi sonucunda, aileden göç etme durumu, hayvancılık yapma durumu, meraların yeterliliği ve yaşanacak gelir kaybı kaygısının, bu algıların oluşmasında etkili olduğu belirlenmiştir. Ailelerinden göç verenler, büyük oranda yaban hayatı geliştirme sahası kararını gereksiz olarak nitelendirmektedir. Hayvancılık yapanlarda da aynı durum söz konusudur. Meraları yetersiz bulanlar da aynı şekilde bu kararı gereksiz görerek, önceki bulguları desteklemektedir. Son olarak yaban hayatı geliştirme sahası kararından dolayı gelir kaybı kaygısı da bu olumsuz algıların oluşmasında etkilidir. Kısaca olumsuz algıların oluşmasında ekonomik içerikli kaygılar etkili olmaktadır.

Çizelge 7. Model değişkenlerinin katsayı tahminleri

Değişkenler	β	Stand.hata	Wald	sd	p**	$\text{Exp}(\beta)$
Aileden göç etme durumu*	-1,717	0,834	4,238	1	0,040	0,180
Hayvancılık yapma durumu*	-1,036	0,592	3,064	1	0,080	0,355
Meraların yeterliliği*	1,372	0,662	4,295	1	0,038	3,941
YHGS dolayısıyla yaşanacak gelir kaybı kaygısı*	-1,788	0,643	7,729	1	0,005	0,167
Sabit	-0,566	0,664	0,728	1	0,394	1,762

*Hayır:0, Evet:1, **p<0,05

Koruma statülerinin verildiği alanlarda kısıtlamalardan kaynaklı oluşması muhtemel ekonomik ve sosyal kayıpların önlenmesi için farklı gelir kaynakları oluşturabilecek alternatif uğraşı düzenlerinin kurulmasını teşvik edecek uygulamalara ihtiyaç bulunmaktadır. He ve Su (2022) tarafından Çin’de yapılan bir çalışmada yerel halk için alternatif gelir kaynaklarının oluşturulmasının ekonomik ve sosyal sonuçları analiz edilerek olumsuz korunan alan-insan ilişkilerine çözüm olabileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda alternatif gelir kaynakları katılımcı bir yaklaşımla geliştirilmeli, özellikle alanın yönetim ve gelişme planı ve bu planın alt uygulama plan/projelerinde yer almalı ve uygulamalarda etkili bir izleme ve değerlendirme süreci yürütülmelidir. Ancak bu şekilde koruma hedeflerine ulaşmak mümkün olabilecek ve kaynak değerleri ile sosyo-ekonomik yapının sürdürülebilirliği sağlanabilecektir. Özellikle korunan alan yöneticileri-yerel halk ilişkilerinde karar alma süreçlerindeki iletişim ve yeterli halk katılımının sağlanması, saygı ve güvene dayalı ilişkilerin geliştirilmesinde önemli bir rol oynayacaktır (Phoonjampa vd., 2023).

Yaban Hayatı Koruma ve Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları ile İlgili Yönetmelik’in 13. maddesinde “*Yaban hayatı koruma ve geliştirme sahalarında, yönetim ve gelişme planlarında yer alan faaliyetler ve yapılaşmalar dışındaki faaliyetler ve yapılaşmalara izin verilemez, ...*” şeklinde yasaklanan faaliyetler düzenlenmiş ve yönetim ve gelişme planlarının önemine dikkat çekilmiştir (YHGSY, 2004). Geçmişte Kızıldağ Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Planının zamanında yapılamaması nedeniyle ortaya çıkan sorunlar halen tam anlamıyla çözüme kavuşturulamamıştır (Korkmaz, 2023). Sorunların devam etmesi bu olumsuz algıların artmasına neden olmakta ve hem sosyo-ekonomik hem de ekolojik kaynak değerlerinin korunmasına ve sürdürülebilir yönetimine zarar verebilmektedir (Korkmaz vd., 2005). Bundan dolayı sosyo-ekonomik olarak ortaya çıkan yahut çıkması muhtemel sorunların çözüme kavuşturulması için alanın yönetim ve gelişme planının bir an önce uygulamaya konulması gerekmektedir.

Açıklama

Desteklerinden dolayı, Tarım ve Orman Bakanlığı 8. Bölge Müdürlüğü personeline teşekkür ederiz.

Kaynaklar

- Aagesen, D., 2000. Rights to land and resources in Argentina's Alerces National Park. *Bulletin of Latin American Research*, 19(4): 547-569.
- Akbulut, G., Atmış, E., Günşen, H. B., 2015. Farklı ilgi gruplarının milli park algıları üzerine bir değerlendirme: Küre Dağları Milli Parkı örneği. *Kastamonu University Journal of Forestry Faculty*, 15(1): 133-145.
- Akyol, A., Türkoğlu, T., Bekiroğlu, S., Tolunay, A., 2018. Resident perceptions of livelihood impacts arising from the Kızıldağ National Park, Turkey. *Environ. Dev. Sustain.*, 20, 1037-1052.
- Alkan, H., 2009. Negative impacts of rural settlements on natural resources in the protected areas: An example from Kovada Lake National Park. *Journal of Environmental Biology*, 30(3): 363-372.
- Alkan, H., Ersin, M.Ö., 2018. Korunan doğal alanlarda insan-yaban hayatı çatışması. *Turkish Journal of Forestry*, 19(3): 284-292.

- Alkan, H., Korkmaz, M., Tolunay, A., 2009. Assessment of primary factors causing positive or negative local perceptions on protected areas. *Journal of Environmental Engineering and Landscape Management*, 17(1): 20-27.
- Alkan, H., Korkmaz, M., 2009. Korunan alanların yönetiminde yaşanan sosyo-ekonomik odaklı sorunlara ilişkin bir değerlendirme. II. Ormanlıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi, 19-21 Şubat, Isparta, s.13-22.
- Alkan, H., Korkmaz, M., McGill, D. W., Eker, M., 2010. Conflicts in benefits from sustainable natural resources management: Two diverse examples from Turkey. *Journal of Environmental Biology*, 31:87-96.
- Anderson, M.K., Barbour, M.G., 2003. Simulated indigenous management: A new model for ecological restoration in national parks. *Ecological Restoration*, 21(4): 269-277.
- Arıkan, F., 2011. Konya Bozdağ Yaban Hayatı Geliştirme Sahası'ndaki Anadolu Yaban Koyunlarında (*Ovis gmelinii anatolica*) biyokimyasal kan parametreleri. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Atasoy, D., 2001. Lojistik regresyon analizinin incelenmesi ve bir uygulaması. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Baş, T., 2010. Anket. Seçkin Yayıncılık, Ankara
- Buğdaycı, İ., Varlık, A., Mutlu F., 2019. İnsansız hava aracı kullanılarak Anadolu Yaban Koyunlarının popülasyonunun belirlenmesi: Konya- Bozdağ Bölgesi. Ömer Halisdemir Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi, 8(2): 882-891.
- ÇOB, 2009. Ardahan Posof Yaban Hayatı Geliştirme Sahası Gelişme ve Yönetim Planı. DKMP, Ardahan İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Ardahan.
- Çokluk, Ö., 2010. Lojistik regresyon analizi: kavram ve uygulama. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(3): 1357-1407.
- Daim, M.S., Bakri, A.F., Kamarudin, H., Zakaria, S.A., 2011. Being neighbour to a national park: Are we ready for community participation? *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 36: 211-220.
- DKMP, 2024. Yaban hayatı geliştirme sahaları, <https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/32/Yaban-Hayati-Gelistirme-Sahalari>, Erişim: 26.04.2024.
- He, S., Su, Y., 2022. Understanding residents' perceptions of the ecosystem to improve park-people relationships in Wuyishan National Park, China. *Land*, 11:532.
- Hidle, K., 2019. How national parks change a rural municipality's development strategies - The Skjak case, Norway. *Journal of Rural Studies*, 72: 174-185.
- IUCN SSC, 2020. What is Human-Wildlife Conflict? International Union for Conservation of Nature (IUCN) Species Survival Commission (SSC) Human-Wildlife Conflict Task Force. <https://www.hwctf.org/>, Erişim: 05/07/2024.
- Karant, K. K., Nepal, S. K., 2012. Local residents perception of benefits and losses from protected areas in India and Nepal. *Environmental Management*, 49: 372-386.
- Koca, R., Güney, İ., Öncü, M.A., Somuncu, M., 2016. Korunan alanlarda etkili planlama ve sürdürülebilir alan yönetimi üzerine Kaçkar Dağları Milli Parkı'nın incelenmesi. TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu, 13-14 Ekim, Ankara, s. 771-778.
- Korkmaz, M., 2023. Sustainable management of local livelihoods and ecological functions: An assessment on boundaries of natural protected areas. In: *Sustainable Approaches in Forestry* (Eds: Şen, G., Güngör E.). Duvar Publishing, New York, pp. 5-20.
- Korkmaz, M., Tolunay, A., Alkan, H., 2005. Korunan alanların uzun devreli gelişme planlarının hazırlanmasında kırsal yerleşimlerin sosyoekonomik yapısının önemi. *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu*, 8-10 Eylül, Isparta, s. 199-202.
- Mukherjee, A., 2009. Conflict and coexistence in a national park. *Economic and Political Weekly*, 44(23): 52-59.

- Mutluer, C., Büyükkıdık, S., 2017. PISA 2012 verilerine göre matematik okuryazarlığının lojistik regresyon ile kestirilmesi. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 46: 97-112.
- Oğurlu, İ., 2008. Yaban hayatı kaynaklarımızın yönetimi üzerine. SDÜ Orman Fakültesi Dergisi, 9(2): 35-88.
- Phoonjampa, R., Srirattanaporn, S., Phumanee, W., Pierrefeu, C., Singh, R., Ong, E.J., 2023. Exploring local communities' perceptions of protected area authorities: a case study from Khlong Lan National Park and Mae Wong National Park in Thailand. Front. Conserv. Sci., 4:1298768.
- Tabakan, G., Avcı, O., 2021. Vergiye gönüllü uyumu etkileyen faktörlerin lojistik regresyon analizi ile belirlenmesi. Sosyoekonomi, 29(48): 541-561.
- Tokatlı, C., Gürbüz, E., 2014. Enez ilçesi ve Yeni Karpuzlu beldesi yerel halkının (Edirne) Gala Gölü Milli Parkı algılarının sosyoekonomik ve ekolojik açıdan değerlendirilmesi. Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 4(2): 1-5.
- Trakolis, D., 2001. Perceptions, preferences, and reactions of local inhabitants in Vikos-Aoos National Park, Greece. Environmental Management, 28: 665-676.
- Turan, N., 1984. Türkiye'nin Av ve Yaban Hayvanları-Memeliler, T.C. Orman Bakanlığı, Ankara
- YHGSY, 2004. Yaban Hayatı Koruma ve Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları ile İlgili Yönetmelik, Resmî Gazete No: 25637.